

რობერტ მუზილი

უთვრისებო კაცრი

უთვისებო კაცი

რობერტ მუზილი

ადოლფ ფრიზეს რედაქციით

მეორე წიგნი

DER MANN OHNE EIGENSCHAFTEN

Robert Musil

Herausgegeben von Adolf Frisé

Zweites Buch

მთარგმნელი

მაია ბადრიძე

რედაქტორი

ლალი ქადაგიძე

დიზაინერები

დავით ჯანიაშვილი, ნინო გურული

წიგნი გამოიცა KULTURKONTAKT AUSTRIA-ს ფინანსური მხარდაჭერით

თავდაპირველად გამოქვეყნდა სახელწოდებით DER MANN OHNE EIGENSCHAFTEN.

ახალი გამოცემა

© 1978, Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2011

პირველი ქართული გამოცემა 2011

ყველა უფლება დაცულია

ISBN 978-9941-11-012-2 (საერთო ISBN)

ISBN 978-9941-11-260-7 (II წიგნი)

www.diogene.ge

მეორე ნიშანი

მესამე ნაწილი
ათასწლოვანი სამეფოსკანე
(ღამნაშაჰეჰი)

1. დავიწყებული და.....	9
2. ნდობა	14
3. დილა მგლოვიარე სახლში	25
4. „მე ერთი ამხანაგი მყავდა...“	33
5. ისინი ცუდად იქცევიან	41
6. პატივსაცემმა მოხუცმა, როგორც იქნა, სიმშვიდე პოვა.....	48
7. უღრიხი კლარისას წერილს იღებს.....	52
8. ორნი ოჯახში	56
9. აგატა, როცა მას უღრიხთან ლაპარაკი არ შეუძლია	66
10. ექსკურსია შვედურ სანგარზე. მომდევნო ნაბიჯის მორალი	73
11. წმინდა საუბრები. დასაწყისი.....	87
12. წმინდა საუბრები. ცვალებადი გაგრძელება.....	95
13. უღრიხი უკან ბრუნდება და გენერლისგან იგებს ყველაფერს, რაც გამოტოვა	114
14. სიახლე ვალტერთან და კლარისასთან. დამდგმელი და მისი მაყურებელი	123
15. ანდერძი	137
16. დიოთიმას დიპლომატ მეუღლესთან შეხვედრა	147
17. დიოთიმამ საკითხავი ლიტერატურა გამოცვალა	155
18. მორალისტის სირთულეები წერილის წერისას	167
19. წინ მოორსბრუგერისკენ	174
20. გრაფ ლაინსდორფს საკუთრებასა და განათლებაში ეჭვი შეაქვს.....	186
21. ჩაყარე ცეცხლში ყველაფერი, რაც გაბადია, ფესსაცემლების ჩათვლით	199
22. დანიელის თეორემის კონიატოვსკისეული კრიტიკიდან შეცოდებამდე. შეცოდებიდან დის ამოუცნობ გრძნობებამდე.....	212
23. ბონადა, ანუ რეციდივი	228
24. აგატა მართლა აქ არის	242
25. სიამის ტყუპები.....	250
26. გაზაფხული ბოსტანში	261
27. გენერალი შტუმი აგატას მალე საზოგადოებას გააცნობს	283
28. გადაჭარბებული მხიარულება	289
29. პროფესორი ჰაგაუერი ხელში კალამს იღებს	300
30. უღრიხი და აგატა მიზეზს მომხდარის შემდეგ ეძებენ.....	309
31. აგატას თვითმკვლელობა სურს და ერთ მამაკაცთან აბამს ნაცნობობას	317
32. ამასობაში გენერალს უღრიხი და კლარისა ფსიქიატრიულ კლინიკაში მიჰყავს.....	330
33. გიჟები კლარისას ესალმებიან	335
34. დიდი მოვლენა მზადდება. გრაფი ლაინსდორფი და მდინარე ინი.....	353
35. დიდი მოვლენა მზადდება. მთავრობის მრჩეველი მეზერნიერი	355
36. დიდი მოვლენა მზადდება. თან ნაცნობებსაც ხვდება.....	362
37. ერთი შედარება.....	376
38. დიდი მოვლენა მზადდება. მაგრამ ეს არავის შეუმჩნევია	384

ბამოქვეყნებულია გარდაცვალების შემდეგ

39. შეხვედრის შემდეგ	405
40. გამრჯე კაცი.....	410
41. და-ძმა მეორე დილას	417
42. ზეციური კიბით უცხო ბინაში.....	423
43. გამრჯე კაცი და უქნარა. და აგატაც	427
44. მნიშვნელოვანი საუბარი	434
45. სხვადასხვა გასაოცარი მოვლენის დასაწყისი.....	443
46. მთვარის სხივები დღისით	449
47. ადამიანთა შორის	458
48. გიყვარდეს მოყვასი შენი, ვითარცა თავი შენი.....	465
49. საუბრები სიყვარულზე	473
50. სირთულეები იქ, სადაც მათ არ ეძებენ	474
51. არ არის ადვილი, გიყვარდეს.....	477
52. ზაფხულის დღის სუნთქვა.....	487

მესამე ნაწილი

ათასწლოვანი სამეფოსკენ
(დამნაშავეები)

დავიწყებული და

ქალაქ ...ში ულრიხი იმავე დღეს, შებინდებისას, ჩავიდა. სადგურის შენობიდან გამოსულს თვალწინ ფართო მოედანი გადაეშალა, რომელსაც ორი მხრიდან ქუჩები უერთდებოდა. მოედანზე მანქანები კანტიკუნტად მოძრაობდნენ. ამის დანახვამ ულრიხს მტკივნეული მოგონებები აღუძრა, როგორც იმ ადგილებს სჩვევია ხოლმე, ხშირად რომ გინახავს და მაინც არასოდეს გახსოვს.

„გარნმუნებთ, რომ შემოსავლებმა ოცი პროცენტით იკლო, ცხოვრება კი ოცი პროცენტით გაძვირდა. საერთო ჯამში, ეს ორმოცი პროცენტია!“ „მე კი გარნმუნებთ, რომ ექვსდღიანი ველორბოლა ხალხთა დამაკავშირებელი მოვლენაა!“ კუბეში გაგონილი ეს ხმები ულრიხს ახლა თითქოს ყურებიდან სდიოდა. შემდეგ ცხადად ჩაესმა ვილაციის ნათქვამი: „ოპერა მაინც ყველაფერს მირჩევნია!“ „ოპერა გიტაცებთ?“ „დიახ, თანაც თავდავინწყებით!“. ულრიხმა თავი გვერდზე გადახარა, თითქოს ყურიდან წელის გამოდევნა უნდოდა. მატარებელი სავსე იყო, მგზავრობა კი – ხანგრძლივი; საუბრის წვეთებს, მგზავრობის დროს მის სხეულში რომ შეეღწია, ახლა უკუდინება დაეწყო. ჩამოსული მგზავრების ხალისიანი ფუსფუსი მოედნის სიმშვიდეს მილიდან გადმოღვრილი ნაკადივით უერთდებოდა. ულრიხი დაელოდა, როდის დაინებდა ნაკადი წვეთ-წვეთ დინებას. და ახლა ის სიჩუმის ვაკუუმში იდგა, ხმაურს რომ მოჰყვება ხოლმე. ყურთასმენის ნამღები გნიასის შემდეგ ულრიხს სიმშვიდე უჩვეულოდ მოეჩვენა. ამ სიჩუმეში ყოველივე ხილული უფრო მკაფიო იყო, ვიდრე საერთოდ არის ხოლმე. მოედნის მეორე მხარეს ფანჯრების მქრქალი მინების ფონზე ჩვეულებრივი ჩარჩოები გოლგოთაზე აღმართული ჯვრებივით შავად მოჩანდა. ყველაფერი, რაც მოძრაობდა, უძრავს სულ სხვაგვარად გამოეყოფოდა და არა ისე, როგორც დიდ ქალაქებში: მოძრავსაც და უძრავსაც საკუთარი მნიშვნელოვნების გასაფართოებლად აქ აშკარად ჰყოფნიდა სივრცე. ულრიხი დიდ პროვინციულ ქალაქს, სადაც რამდენიმე უსიხარულო წელი გაეტარებინა, ხანგრძლივი განშორების შემდეგ დაბრუნებული კაცის ცნობისმოყვარეობით აკვირდებოდა. ამ ქალაქის ხასიათს – უსახურს და კოლონიურს – კარგად იცნობდა. სლავურ მიწაზე მოხვედრილი გერმანული ბიურგერობის ძველთაძველი შტო გამოფიტულიყო და მის არსებობას რამდენიმე ეკლესია და გვარი თულა გააგახსენებდათ შორეულად. საერობო წარმომადგენლობის რეზიდენციისგანაც სასახლის

მეტი აღარაფერი შემორჩენილიყო, აბსოლუტური მმართველობის ეპოქაში კი წარსულს საიმპერატორო ადმინისტრაციის სქელი ფენა დასდებოდა, მთელი თავისი პროვინციული შტაბბინებით, დაწყებითი და უმაღლესი სკოლებით, ყაზარმებით, სასამართლოებით, სატუსალოებით, ეპისკოპოსის რეზიდენციით, საცეკვაო დარბაზებით, თეატრით და ამ ყველაფერთან დაკავშირებული ადამიანებით, რომლებსაც თან ვაჭრები და ხელოსნები მოეყოლებინათ. მოგვიანებით ჩამოსახლებული მენარმეების წყალობით მრენველობაც განვითარდა. მათი ფაბრიკები გარეუბნებში გვერდიგვერდ ჩამწკრივებულიყო და დედამინის ამ კუთხეზე უფრო ძლიერი გავლენა მოეხდინა, ვიდრე ოდესმე რამეს. ამ ქალაქს ისტორიაც ჰქონდა და სახეც, თუმცა თვალეზი პირს არ ესადაგებოდა, ნიკაპი – თმებს, ყველაფერს კი ბობოქარი, მაგრამ შინაგანად ცარიელი ცხოვრების კვალი აჩნდა. შესაძლოა, განსაკუთრებულ ვითარებაში ამ ყველაფერს რაღაც გამორჩეულისთვის შეეწყო ხელი.

მოკლედ რომ ვთქვათ – თუმცა სათქმელს სრულად ვერც ეს გადმოსცემს – ულრიხი „სულიერ უსაგნობას“ გრძნობდა, რომელშიც ადამიანი ისე იკარგება, რომ თავაშვებული ფანტაზიურობისკენ მიდრეკილება უჩნდება. ჯიბეში მამის დეპეშა ედო, რომლის შინაარსიც ზეპირად ახსოვდა: „გაცნობებ, რომ მალე მოვკვდები“ – ატყობინებდა მამა ვილაცის ხელით; თუ ეს სტრიქონები თავად მას ეკუთვნოდა, რასაც ხელმოწერაც „შენი მამა“ ადასტურებდა? მისი აღმატებულება საიდუმლო მრჩეველი სერიოზულ წუთებში არასდროს ხუმრობდა. ეს უცნაური ფორმულირება სწორედაც რომ გამოაგნებლად ლოგიკური იყო, რადგან ამ ამბავს შვილს ვინმე სხვა კი არა, თავად მამა ატყობინებდა, რომელიც საკუთარი აღსასრულის მოლოდინში ტექსტს თავად წერდა ან სხვას აწერიებდა და, ასე შექმნილი საბუთი მნიშვნელობას იმ წუთს შეიძენდა, როცა სულს განუტევებდა. ამ ვითარებას სხვაგვარად, ალბათ, ვერც გამოხატავდით, და მაინც ამ აქტიდან, სადაც ანმყო მომავლის დაუფლებას ცდილობდა, გახრწნილი ნებელობის შემზარავი, გვამის, სუნი გეცემოდათ.

მამის ამ საქციელმა ულრიხს რატომღაც პატარა ქალაქების განგებ გაუნონასწორებელი ზნე გაახსენა და ააფორიაქა ფიქრმა პროვინციაში გათხოვილ დაზე, რომელსაც რამდენიმე წუთში უნდა შეხვედროდა. მასზე მგზავრობის დროსაც ფიქრობდა, რადგან დის შესახებ ძალიან ცოტა რამ იცოდა. დროდადრო მამის წერილებით ოჯახში მომხდარ სიახლეებს იგებდა. მაგალითად: „შენი და აგატა გათხოვდა“. რადგან ულრიხმა მაშინ სახლში გამგზავრება ვერ მოახერხა, ამიტომ

დეტალებსაც ატყობინებდნენ. დაახლოებით წლისთავზე დის ახალ-გაზრდა მეუღლის გარდაცვალების ცნობაც მიიღო, სამი წლის შემდეგ კი – თუ სწორად ახსოვდა – სხვა შეტყობინება მოუვიდა: „ჩემდა გასახარად, შენმა დამ კვლავაც გათხოვება გადაწყვიტა“. ხუთი წლის წინ დის მეორე ქორწილს უღრიხიც დაესწრო და აგატას რამდენიმე დღით ნახვის შესაძლებლობა მიეცა. მხოლოდ ის ახსოვდა, რომ ეს დღეები თეთრეულის განუწყვეტლივ მბრუნავ გიგანტურ ბორბალს ჰგავდა. დის მეუღლეს ახსოვდა, რომელიც არ მოეწონა. აგატა მაშინ, ალბათ, ოცდაორი წლის იყო, თავად კი – ოცდაშვიდის, რადგან დოქტორის ხარისხი სწორედ იმ წელს მიანიჭეს. ახლა კი აგატა ოცდაშვიდი წლის იყო და მთელი ამ ხნის მანძილზე იგი არც უნახავს და აღარც წერილობით შეხმთანება. მხოლოდ ის ახსოვდა, რასაც მამამისი მოგვიანებით ასე ხშირად სწერდა ხოლმე: „ვაი, რომ შენი დის ქორწინებაში ყველაფერი ისე როდია, როგორც შეიძლებოდა ყოფილიყო, თუმცა მისი მეუღლე ჩინებული კაცია“. იმასაც სწერდა, „შენი დის აგატას ქმრის ამასწინანდელმა წარმატებამ დიდად გამახარაო“. უღრიხი დაახლოებით ამ შინაარსის წერილებს იღებდა, რომლებისთვისაც, სამწუხაროდ, ყურადღება არასდროს მიუქცევია. ერთხელ – ეს კი უღრიხს ნათლად ახსოვდა – წერილში დის უშვილობაზე გამკილავ შენიშვნას ის იმედიც უკავშირდებოდა, რომ აგატა თავს მაინც კარგად გრძნობს, რასაც საკუთარი ხასიათის გამო არასდროს აღიარებსო. „ნეტა როგორია ახლა?“ – ფიქრობდა უღრიხი. მოხუცის დასახასიათებლად ისიც გამოდგებოდა, რომ მან ორივე, დაც და ძმაც, რომლებსაც ერთმანეთის ამბებს მონდომებით ატყობინებდა, დედის გარდაცვალებისთანავე, უმწეო ასაკში, ოჯახურ კერას მოსწყვიტა. ისინი ცალ-ცალკე, სხვადასხვა ინტერნატებში იზრდებოდნენ და უღრიხს, რომელიც უწესოდ იქცეოდა, არდადეგებზე სახლში დაბრუნების უფლება არ ჰქონდა. ასე რომ, და ბავშვობის მერე წესიერად აღარ ენახა, თუმცა მაშინ ერთმანეთი ძალიან უყვარდათ. გამოწაკლისი ერთადერთი შემთხვევა იყო, როცა ერთად შედარებით დიდხანს დაყვეს. მაშინ აგატა ათი წლის იყო.

მსგავს პირობებში უღრიხს სრულიად ბუნებრივად მიაჩნდა, რომ მიმოწერა არ ჰქონდათ. ან რა უნდა ეთქვათ ერთმანეთისთვის? როცა აგატა პირველად გათხოვდა, უღრიხი – როგორც ახლა იხსენებდა – ლეიტენანტი იყო და დუელში მიღებული ჭრილობის გამო ჰოსპიტალში იწვა. ღმერთო, რა ვირი იყო! კაცმა რომ თქვას, არც არაფრით განსხვავდებოდა სხვა დანარჩენი ვირებისგან! გაახსენდა, რომ ლეიტენანტობის დროინდელი ისტორია არაფერ შუაში იყო. სულ მალე

ის ინჟინერი უნდა გამხდარიყო და რაღაც „მნიშვნელოვანით“ იყო დაკავებული, რის გამოც ოჯახურ დღესასწაულს არ დასწრებია. დაზე კი ესმოდა, თავისი ქმარი ძალიან უყვარსო. ახლა აღარ ახსოვდა, ეს ვისგან გაიგო, მაგრამ მაინც რას ნიშნავს „ძალიან უყვარს“? ამას ხომ ისე, უბრალოდ ამბობენ ხოლმე. აგატა მეორედაც გათხოვდა. ულრიხის მის მეორე ქმარს ვერ იტანდა – ანტიპათიას არა მარტო მის მიერ მოხდენილი შთაბეჭდილება იწვევდა, არამედ მისი წიგნებიც, რომლებიც ულრიხს წაეკითხა და ამის შემდეგ აგატა არცთუ შემთხვევით დაევიწყებინა. ასეთი საქციელი მოსაწონი არ იყო. თავს გამოუტყდა, რომ და არც ბოლო წელს გახსენებია, როცა რაზე აღარ ფიქრობდა და არც მაშინ, როცა მამის გარდაცვალება შეიტყო. სადგურზე დახვედრილ მოხუც მსახურს სიძის შესახებ ჰკითხა. როცა გაიგო, რომ მას მხოლოდ დაკრძალვაზე ელოდნენ, ძალიან გაუხარდა. დაკრძალვამდე სულ რაღაც ორი-სამი დღე დარჩენილიყო, მაგრამ ესეც განდევილობის უსასრულო დროდ მოეჩვენა, რომელიც დასთან ერთად უნდა გაეტარებინა, თითქოს ამქვეყნად ერთმანეთისთვის ყველაზე ახლობელი ადამიანები ყოფილიყვნენ. ამოდ ეკითხებოდა საკუთარ თავს, რა კავშირი იყო ამ ყველაფერს შორის; „უცნობ დაზე“ ფიქრი, ალბათ, ერთ-ერთი ის ტყვადი აბსტრაქცია იყო, რომელიც ყველა იმ გრძნობას მოიცავს, სხვაგან რომ ვერ პოულობს ადგილს.

ამ ფიქრებით შეპყრობილი ულრიხი ნელა შედიოდა ქალაქში, რომელიც მის წინ გადაშლილიყო და ერთდროულად ნაცნობიც იყო და უცნობიც. მოხუცი მსახური, რომელიც მაჟორდომის, ლაქიისა და უნივერსიტეტის თანამშრომლის ფუნქციებს ერთდროულად ისე ითავსებდა, რომ მათ შორის წლების მანძილზე შინაგანი ზღვარი წაშლილიყო, ეტლით გაუშვა და წიგნებით სავსე ბარგიც გაატანა. ალბათ, ამ მორიდებულ, გულჩათხრობილ კაცს უკარნახა ულრიხის მამამ შვილისთვის გასაგზავნი გარდაცვალების დეპეშა. სახლისკენ მიმავალ ნაცნობ გზაზე ულრიხი ფეხებს თითქოს თავისით მიჰყავდა, გრძნობები კი ფხიზლად და ცნობისმოყვარედ ისრუტავდა იმ შთაბეჭდილებებს, რითაც დიდი ხნის უნახავი მზარდი ქალაქი ასე გვაკვირვებს. ერთ ადგილას ფეხებმა მთავარი ქუჩიდან თითქოს თავისით გადაუხვიეს და ცოტა ხნის შემდეგ ულრიხი ორი ბალის გალავნით შემოსაზღვრულ პატარა შესახვევში აღმოჩნდა, სადაც ირიბად იდგა მეზონინიანი ორსართულიანი სახლი. მის გვერდით ძველი საჯინიბო მოჩანდა, ზედ გალავანთან კი – პატარა სახლი, სადაც მსახური ცხოვრობდა ცოლთან ერთად. სახლი ისეთ შთაბეჭდილებას ტოვებდა, თითქოს მოხუც მეპატრონეს, მსახურებისადმი სრული ნდობის მიუხედავად,

ისინი რაც შეიძლება მოეშორებინა, მაგრამ მაინც საკუთარ კედლებში მოექცია. ფიქრებში ჩაძირული ულრიხი ბალის ჩარაზულ შესასვლელს მიადგა და დაბალ, სიძველისაგან ჩაშავებულ კარზე ზარის ნაცვლად დაკიდებული ლითონის დიდი რგოლით დააკაკუნა, მაგრამ მსახურმა მოიბრინა და შეცდომა გამოასწორა. ისინი უკან დაბრუნდნენ, ბალის გალავანს შემოუარეს და მთავარ შესასვლელს მიადგნენ, სადაც ეტლი იდგა. ულრიხს სახლის დაკეტილი კარის დანახვაზელა გაახსენდა, რომ და სადგურზე არ დახვედრია. მსახურმა ამცნო, ქალბატონს შაკიკი აქვს, საუზმის შემდეგ თავის ოთახში განმარტოვდა და დამიბარა, ბატონი დოქტორი რომ მობრძანდება, გამალვიძეო. „ხშირად ანუხებს ქალბატონს შაკიკი?“ – იკითხა ულრიხმა, თუმცა მაშინვე ინანა საკუთარი მოუქნელობა, რადგან ამ კითხვამ უნებლიეთ მშობლიური სახლისადმი მისი გაუცხოება გასცა, რაზეც ადამიანები დუმილს ამჯობინებენ. „ახალგაზრდა ქალბატონმა ნახევარ საათში ჩაის მორთმევა მიბრძანა“, – მიუგო მოხუცმა განვრთნილი მსახურის თავაზიანი ტონით, რითაც ფრთხილად აგრძნობინა, რაც ჩემს მოვალეობაში არ შედის, იმის არაფერი გამეგებაო.

ულრიხმა ფანჯრებს ახედა; იფიქრა, აგატა ჩემს მოსვლას თვალს ზემოდან ადევნებსო. „ნეტა სასიამოვნო ადამიანია?“ – დაინტერესდა ულრიხი და გაიფიქრა, რომ, თუ აგატა არ მოენონებოდა, ეს მის აქ ყოფნას გაუსაძლისს გახდიდა. ის, რომ აგატა არც სადგურზე დახვედრია და არც სახლში გამოგებებია, მისდამი ნდობით განაწყობდა და ამგვარ საქციელში მონათესავე გრძნობებს ხედავდა, რადგან აგატას კართან დახვედრა ისევე გაუმართლებელი იქნებოდა, როგორც ულრიხის საქციელი, სახლში შესვლისთანავე მიცვალებული მამის სანახავად რომ გავარდნილიყო. აგატას მსახურის პირით გადასცა, რომ ნახევარ საათში მზად იქნებოდა და თავის მონესრიგება სცადა. თავისი ბავშვობის დროინდელი, მანსარდის ტიპის ოთახი, რომელიც მისთვის მოემზადებინათ, მეზონინში მდებარეობდა. ოთახის ავეჯისთვის ნაჩქარევად შერჩეული ნივთებიც დაემატებინათ, რათა მოზრდილ ადამიანს თავი მოხერხებულად ეგრძნო. „სანამ მიცვალებული სახლშია, სხვაგვარად, ალბათ, ვერც მოხერხდება“, – გაიფიქრა ულრიხმა და საკუთარი ბავშვობის ნანგრევებში გაჭირვებით, თუმცა ერთგვარი სიამოვნებითაც მოეწყო: ეს გრძნობა მასში მიწიდან ასული ნისლივით გაჩნდა. ულრიხმა ტანსაცმლის გამოცვლა დააპირა და პიჟამას მსგავსი საშინაო კოსტიუმის ჩაცმა მოუნდა, რომელიც ნივთების ამოლაგებისას მოხვდა ხელში. „სახლში მაინც შემხვედროდა და მომსალმებოდა!“ – გაიფიქრა დაზე. ტანსაცმლის დაუდევრად შერჩევაში ულრიხს

დისადმი საყვედური ეტყობოდა, თუმცა ის გრძნობაც ახლდა თან, რომ აგატას საქციელს მისთვის მოსაწონი რაღაც მიზეზი უნდა ჰქონოდა. ეს გრძნობა კი ტანსაცმლის გამოცვლას იმ თავაზიანობას ანიჭებდა, რომელიც ნდობის ძალდაუტანებელ გამოხატვას ახლავს თან.

ულრიხმა ფართო, შავ-თეთრუჯრედებიანი ფაფუკი პიჟამა ჩაიცვა, რომელსაც მაჯებთან, კოჭებთან და წელზე თასმები ჰქონდა გაყრილი და პიეროს კოსტიუმს მოგაგონებდათ. უძილო ღამისა და გრძელი მოგზაურობის შემდეგ პიჟამა სხეულზე სასიამოვნოდ მოელამუნა. ულრიხი კიბეებს ჩაუყვავა. ოთახში შესვლისთანავე, სადაც და ელოდებოდა, საკუთარმა ჩაცმულობამ გააოცა, რადგან შემთხვევითობის იდუმალმა ძალამ იწება და იგი მაღალი, ქერა, მოვარდისფრო-მონაცრისფროზოლებიანი და უჯრედებიანი პიეროს პირისპირ აღმოჩნდა, რომელიც ერთი შეხედვით ძალიან ჰგავდა მას.

– არ ვიცოდი, რომ ტყუპები ვიყავით! – უთხრა აგატამ და სახე გაუნათდა.

2

ნდობა

ერთმანეთი არ გადაუკოცნიათ, უბრალოდ პირისპირ იდგნენ. შემდეგ ადგილები შეიცვალეს და ულრიხს საშუალება მიეცა, დას დაჰკვირვებოდა. ერთნიარად მაღლები იყვნენ. აგატას მასზე ღია ფერის თმა ჰქონდა, მაგრამ კანს ისეთივე სურნელოვანი სიმშრალე ეტყობოდა, როგორც მისას. ეს ერთადერთი იყო, რაც ულრიხს საკუთარ სხეულში მოსწონდა. აგატას პატარა და მკვრივი მკერდი ჰქონდა და არა ჩამონელილი, კიდურები კი – თხელი და გრძელი, ისეთი, როგორც ბუნებრივ ენერგიას და სილამაზეს აერთიანებს.

– იმედია, შაკიკმა გაგიარა, აღარაფერი გეტყობა, – უთხრა ულრიხმა.

– არც მქონია. ეს ისე, მსახურს საქმის გასაიოლებლად ვათქმევინე, – აუხსნა აგატამ. – ხომ არ შემოგიტვლიდი, მეზარება-მეთქი. მეძინა. აქ მივეჩვიე. როგორც კი თავისუფალ წუთს გამოვნახავ, მაშინვე ვიძინებ. საერთოდ ზარმაცი ვარ; მგონი, სასონარკვეთილების გამო. როცა გავიგე, რომ ჩამოდიოდი, საკუთარ თავს ვუთხარი: იმედია, ჩემი ძილისგუდობა ამით დამთავრდება-მეთქი და ასე ვთქვათ, მკურნალ ძილს მივეცი თავი. მსახურს კი, კარგად რომ დავფიქრდი, მიზეზად შაკიკი დავუსახელე.

– სპორტი არ გაინტერესებს? – ჰკითხა ულრიხმა.

– ცოტა ჩოგბურთს ვთამაშობ. საერთოდ კი სპორტი მძულს.

ლაპარაკის დროს ულრიხი დის სახეს კიდევ ერთხელ დააკვირდა. მოეჩვენა, რომ აგატა მას დიდად არ ჰგავდა. თუმცა, შეიძლება, ცდებოდა, შეიძლება, ისე ჰგავდა, როგორც პასტელი ხის გრაფიურას, ამიტომ მასალათა განსხვავებულობა ხაზებსა და სიბრტყეებს შორის თანხვედრას თვალისთვის შეუმჩნეველს ხდიდა. ეს სახე რაღაცით ალღევებდა. ცოტა ხნის შემდეგ მიხვდა, რომ უჭირდა მასზე რამის ამოკითხვა. სახეს რაღაც ისეთი აკლდა, რაც, ჩვეულებრივ, ადამიანის შეფასების შესაძლებლობას იძლევა. აგატას მეტყველი სახე ჰქონდა, მაგრამ მასში არაფერი იყო ისეთი გამოკვეთილი, რაც, საზოგადოდ, სახასიათო ნაკვეთებს ქმნის.

– როგორ მოხდა, რომ შენც ასე გაცვია? – ჰკითხა ულრიხმა.

– წარმოდგენა არ მაქვს, – უპასუხა აგატამ. – ვიფიქრე, რომ ლამაზი იქნებოდა.

– ძალიან ლამაზია, – უთხრა ულრიხმა სიცილით. – შემთხვევითობის ფანდი! როგორც ვხედავ, მამის სიკვდილს არც შენ შეუძრწუნებიხარ.

აგატა თითის წვერებზე აინია და შემდეგ დაეშვა.

– შენი ქმარიც აქ არის? – ჰკითხა ძმამ მხოლოდ იმიტომ, რომ რაღაც ეთქვა.

– პროფესორი ჰაგაუერი მხოლოდ დაკრძალვას დაესწრება.

ჩანდა, რომ ახარებდა მისი სახელის ასე ოფიციალურად და დისტანცირებულად წარმოთქმის შესაძლებლობა, თითქოს ვიღაც უცხოზე ლაპარაკობსო.

ულრიხმა არ იცოდა, რა პასუხი გაეცა.

– დიახ, დიახ, მითხრეს, – თქვა მან.

მათ კვლავ შეხედეს ერთმანეთს, შემდეგ კი, როგორც წესი მოითხოვდა, იმ პატარა ოთახში შევიდნენ, სადაც მიცვალებული ესვენა.

ოთახი ხელოვნურად ჩაებნელებინათ და შავი ფერი ჭარბობდა. ყვავილებისა და ანთებული სანთლების სუნი იდგა. ორივე პიერო ნელში გამართული იდგა მიცვალებულის წინ და მას დაჰყურებდა.

– ჰაგაუერთან აღარ დავბრუნდები! – თქვა აგატამ, რათა ამ თემაზე საუბარი დაესრულებინათ. იფიქრებდით, მიცვალებულის გასაგონად ამბობსო.

მიცვალებული მაღალ ტახტზე ესვენა, რისთვისაც თადარიგი სიცოცხლეშივე თავად დაიჭირა. ფრაკში გამოენყოთ და ორდენებით დამშვენებულს სუდარიდან, რომელიც მკერდამდე სწვდებოდა, გახამებული პერანგი მოუჩანდა. გულხელდაკრეფილს ჯვარცმა არ ეჭი-

რა. პატარა, მკვეთრი ნარბზედა რკალები, ჩავარდნილი ლოყები და ტუჩები ჰქონდა. თითქოს უთვალეზო გვამის კანში იყო ჩაკერებული, რომელიც ჯერ კიდევ ადამიანის ნაწილია, მაგრამ თან უკვე უცხოა მისთვის. სიცოცხლის სამგზავრო ტომარა! უღრისმა უნებლიეთ საკუთარი არსების იმ ფესვზე იგრძნო დარტყმა, სადაც არც გრძნობებია და არც აზრები. სიტყვიერად ამის გამოთქმა რომ დასჭირვებოდა, მხოლოდ იმის თქმას შეძლებდა, რომ დამთავრდა უსიყვარულო, მტანჯველი ურთიერთობა. როგორც ცუდი ქორწინება ხდის ცუდს ადამიანებს, რომლებიც მისგან თავს ვერ ითავისუფლებენ, ასევე მოქმედებს ადამიანებზე მარადისობისთვის გამიზნული მძიმე ხუნდებიც, როცა ცხოვრება მათ ქვეშ სულს ლაფავს.

– მერჩივნა, უფრო ადრე ჩამოსულიყავი, – განაგრძო აგატამ, – მაგრამ მამა არ დამთანხმდა. საკუთარ სიკვდილს რაც შეეხება, ყველაფერზე თავად იზრუნა. ალბათ, შენ თვალწინ რომ მომკვდარიყო, დაიტანჯებოდა. უკვე ორი კვირაა, აქ ვცხოვრობ. საშინელება იყო.

– შენ მაინც თუ უყვარდი? – ჰკითხა უღრისმა.

– თადარიგი თვითონ დაიჭირა. ყველაფერი თავის მსახურს მიანდო და ამის შემდეგ ისეთი ადამიანის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, რომელსაც საქმე აღარაფერი აქვს და ტყუილად ცხოვრობს. ყოველ 15 წუთში თავს წამოსწევდა ხოლმე და მამონებდა, ოთახში ვიყავი თუ არა. ასე იყო თავიდან. შემდეგ დღეებში ყოველ ნახევარ საათში იქცეოდა ასე, მერე კი – ყოველ საათში. იმ შემზარავ ბოლო დღეს კი ასე მხოლოდ ორჯერ თუ სამჯერ მოიქცა. მთელი ის დღეები სიტყვაც არ უთქვამს ჩემთვის. მარტო კითხვაზე თუ მცემდა პასუხს.

სანამ აგატა ლაპარაკობდა, უღრისი ფიქრობდა: „საკმაოდ ძლიერია. ბავშვობაში შეეძლო, ჩუმად გამოეხატა სიჯიუტე. თითქოს მაინც დამთმობს რომ ჰგავს?“. უცებ ზვავი გაახსენდა. ერთხელ ზვავით განადგურებულ ტყეში სიკვდილს ძლივს გადაურჩა. ზვავი თოვლის ფუმფულა ღრუბელს ჰგავდა, რომელიც დაუოკებელმა ძალამ ჩამონგრეულ მთასავით გაამაგრა.

– დეპეშა შენ გამომიგზავნე? – ჰკითხა უღრისმა.

– არა, რა თქმა უნდა, მოხუცმა ფრანცმა! უკვე დავალებული ჰქონდა. მამა მოვლის უფლებას არ მაძლევდა. ფაქტია, არასდროს ვყვარებივარ და ვერც ვხვდები, რატომ გამომიძახა. თავს ცუდად ვგრძნობდი ხოლმე და ჩემს ოთახში ხშირად ვიკეტებოდი. სწორედ ასეთ დროს გარდაიცვალა.

– ამით, ალბათ, იმის დამტკიცება უნდოდა, რომ შეცდომა დაუშვი. წამოდი! – უთხრა უღრისმა აგატას მწარედ და კარისკენ წაიყვანა. –

იქნებ უნდოდა, რომ შუბლზე მოფერებოდი ან მის სასათუმალთან მუხ-
ლი მოგეყარა? ალბათ, ნაკითხული ჰქონდა, რომ მამას ასე ეთხოვებინ.
მაგრამ ამის სათქმელად ენა არ მოუტრიალდა.

– შეიძლება, – თქვა აგატამ.

ისინი კიდეც ერთხელ შეჩერდნენ და მამას შეხედეს.

– ისე, ეს ყველაფერი ამაზრზენია! – თქვა აგატამ.

– კი, – თქვა ულრიხმა, – თუმცა ვინ იცის...

ოთახიდან რომ გავიდნენ, აგატა კიდეც ერთხელ შეჩერდა და ულ-
რიხს უთხრა:

– ისეთი რამეებით გინყალებ გულს, რაც, ბუნებრივია, არ გადარ-
დებს. მაგრამ სწორედ მამის ავადმყოფობის დროს გადავწყვიტე, ქმარ-
თან აღარ დავბრუნდე!

მისმა სიჯიუტემ ძმა უნებლიეთ გააღიმა. აგატამ შუბლი შეიჭმუხ-
ნა. გაცხარებით ლაპარაკობდა, ეტყობა, ეშინოდა, ულრიხი მხარს არ
დამიჭერსო და იმ კატას ჰგავდა, შიშით დაზაფრული გაბედულად თვი-
თონ რომ გადადის იერიშზე.

– თანახმაა? – ჰკითხა ულრიხმა.

– ჯერ არაფერი იცის! – უპასუხა აგატამ. – მაგრამ არ დამთანხმდება.
ძმამ კითხვით შეხედა დას. აგატამ თავი გააქნია.

– არა, არა. ის არ არის, რაც გგონია. მესამე არაფერ შუაშია! – თქვა მან.

ასე დამთავრდა დროებით მათი საუბარი. აგატამ ულრიხს მოუბო-
დიშა, სულ დამავიწყდა, რომ მშვიერი და დალლილი ხარო და ოთახში შე-
უძღვა, სადაც მაგიდა უკვე გაეწყობოთ. აგატამ შეამჩნია, რომ სუფრას
რალაც აკლდა და მის მოსატანად გავიდა. ულრიხმა მარტოობით
ისარგებლა და შეეცადა, აგატას ქმარი წარმოედგინა, რომ დისტვის
უკეთ გაეგო. ის საშუალო სიმაღლის კაცი იყო და წელში გამართული
დადიოდა. ფართო შარვალი ფეხების სიმრგვალებს ვერ უფარავდა.
მსუქანი ტუჩები და ჯაგარა უღვაში ჰქონდა. მსხვილფიგურებიანი
ჰალსტუხების მოყვარული იყო, რაც, ალბათ, იმაზე მეტყველებდა, რომ
ჩამორჩენილი ადამიანი არ იყო და ცხოვრებას ფეხდაფეხ მიჰყვებოდა.
ულრიხმა იგრძნო, რომ მასში კვლავ იღვიძებდა დის არჩევანისადმი
უნდობლობა, მაგრამ გოტლიბ ჰაგაუერის ნათელი შუბლისა და თვა-
ლების გახსენებაზე ამ ადამიანში ფარული ბინიერების არსებობის
წარმოდგენა ვერ შეძლო. „ერთი განათლებული და ყოჩაღი კაცია, რო-
მელიც თავისი საქმიანობით კაცობრიობის წინსვლას ხელს უწყობს და
რაც მის ინტერესებს სცილდება, იმაში არ ერევა“, – გაიფიქრა ულრიხ-
მა, თან ჰაგაუერის თხზულებები გაახსენდა და არცთუ სასიამოვნო
ფიქრებში ჩაიძირა.

ასეთ ადამიანებს სკოლის ასაკშივე გამოიცნობთ. ისინი იმდენად კეთილსინდისიერად არ სწავლობენ, როგორც მიზეზისა და შედეგის ერთმანეთში არევის შედეგად უნოდებენ ხოლმე, რამდენადაც რაციონალურად და პრაქტიკული მოსაზრებებით. ყველა შესასრულებელი ამოცანა ჯერ წესრიგში მოჰყავთ ისე, როგორც სალამოს უნდა მოაწესრიგო ტანსაცმელი ყველა ღილის ჩათვლით, თუ გინდა, რომ მეორე დილით სწრაფად და დაუბრკოლებლად მოემზადო. არ არსებობს აზრთა მსვლელობა, რომლის დამაგრებასაც ისინი ხუთი თუ ათი ასეთი წინასწარ მომზადებული ღილით საკუთარ გონებაში ვერ შეძლებდნენ. ისიც უნდა ვაღიაროთ, რომ ასეთი გონება მშვენიერია და ის ყველა გამოცდას უძლებს. ამგვარად, ისინი სამაგალითო მონაფეხები ხდებიან და არც მორალურად აკლდებათ რამე თანაკლასელების თვალში. ულრიხისნაირი ადამიანები კი, ხან მსუბუქი გადაჭარბებისკენ მიდრეკილნი და ხანაც არასაკმარისად გულმოდგინენი, ნიჭიერების მიუხედავად, მათ თანდათან ისე ჩამორჩებიან, როგორც ბედისწერა ეპარება ვინმეს ნელ-ნელა და ფრთხილად. ულრიხმა შეამჩნია, რომ გულის სიღრმეში ასეთ „სამაგალითო“ ადამიანებს უფრთხოდა, რადგან მათი გონების სიზუსტე ცოტათი ქარაფშუტობად წარმოაჩენდა სიზუსტით მის საკუთარ აღტაცებას. „ასეთებს სულის ნასახი არ გააჩნიათ, – ფიქრობდა ულრიხი, – მაგრამ გულითადი ადამიანები არიან. თექვსმეტი წლის შემდეგ, როცა ახალგაზრდები სულიერი საკითხებისადმი მხურვალე ინტერესს იჩენენ, ისინი სხვებს თითქოს ცოტათი ჩამორჩებიან, რადგან ახალი იდეებისა და გრძნობების გაგების უნარი არ შესწევთ, მაგრამ მათი გონება ამ ათი ღილით იწყებს მუშაობას და დგება დღე, როცა მათ შეუძლიათ განაცხადონ, რომ ყოველთვის ესმოდათ ეს იდეები და გრძნობები, „ცხადია, უსარგებლო გადაჭარბების გარეშე“; საბოლოო ჯამშიც ხომ სწორედ ისინი ახორციელებენ ამ იდეებს ცხოვრებაში იმ დროს, როცა სხვებისთვის ისინი გარდასული ახალგაზრდობის ან მძაფრი მარტოობის მოგონებებადღა ქცეულა!“ ასე რომ, როცა აგატა დაბრუნდა, ულრიხს ჯერ კიდევ ვერ გაეგო, მაინც რა უნდა დამართნოდა დას, მაგრამ გრძნობდა, რომ მისი ქმრის წინააღმდეგ ბრძოლა, თუნდაც უსამართლო, ალბათ, საეჭვო სიამოვნებას განაცდევინებდა.

საკუთარი გადაწყვეტილების გონივრულად ახსნის იმედი აგატას არ ჰქონდა. მათი ქორწინება გარეგნულად არანაირ ეჭვს არ ბადებდა და ეს ჰაგაუერისნაირი ადამიანისგან მოსალოდნელიც იყო. ცოლქმარი არ ჩხუბობდა, განსხვავებული მოსაზრებებიც თითქმის არ ჰქონდათ, თუნდაც იმიტომ, რომ აგატა – როგორც თავად თქვა – მას სა-

კუთარ შეხედულებებს არ უზიარებდა. ცხადია, არც რაიმე ექსცესები მომხდარა, ჰაგაუერი არ სვამდა, არც ბანქოს თამაშობდა და მეოჯახეც იყო. შემოსავალი სამართლიანად ნაწილდებოდა. ფინანსური მხარე აწყობილი ჰქონდათ. ხალხმრავალი ნვეულების შემდეგ მშვიდად გადაერთვებოდნენ ხოლმე ისეთ ყოფაზე, როცა მხოლოდ ორნი რჩებიან.

– თუ მას უმიზეზოდ მიატოვებ, – თქვა ულრიხმა, – და, თუ დაგუშვავთ, მან სასამართლოში სარჩელი შეიტანა, ჩაითვლება, რომ ოჯახი შენი მიზეზით დაინგრა.

– შეიტანოს! – გამომწვევად თქვა აგატამ.

– იქნებ რალაც მატერიალურ დათმობაზე წასულიყავი, თუ საქმის მშვიდობიანად მოგვარებაზე დაგთანხმდება?

– თან მხოლოდ ის ნამოვიღე, – უპასუხა აგატამ, – რაც აუცილებელია, როცა სამი კვირით სადმე მიემგზავრები, რამდენიმე ბავშვური, სულელური ნივთი და იმდროინდელი სუვენირები, სანამ ჰაგაუერს გავყვებოდი ცოლად. დანარჩენი შეუძლია დაიტოვოს. არ მჭირდება. მომავალში კი ვერაფერს გამომრჩება!

ეს სიტყვები აგატამ უცნაური გაცხარებით ნამოიძახა. შეიძლებოდა გეფიქრათ, რომ შურისძიება სწყუროდა, რადგან ეს კაცი მისგან წარსულში დიდ ხეირს ნახულობდა. ულრიხში სირთულეების მოხერხებულად დაძლევის უნარმა, საბრძოლო ჟინმა და სპორტულმა აზარტმა გაიღვიძა, თუმცა ამას სიამოვნება არ მოუგვრია, რადგან ეს იმ აღმგზნები საშუალების ზემოქმედებას ჰგავდა, რომელიც გარეგნულ ეფექტს იწვევს, სულს კი არ ეხება. ულრიხმა საუბარი სხვა თემაზე გადაიტანა.

– მისი ნაწერებიდან ზოგი რამ ნაეკითხე და მასზე მსმენია კიდეც, – თქვა მან. – რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, პედაგოგიკაში ამომავალ ვარსკვლავადაც კი ითვლება!

– კი, ასეა, – თქვა აგატამ.

– თუ მისი ნაშრომებით ვიმსჯელებთ, ის არა მარტო მრავალმხრივი პედაგოგია, არამედ ჩვენი უმაღლესი სასწავლებლების რეფორმატორიც. მისი ერთი წიგნი მახსენდება. მასში, ერთი მხრივ, ლაპარაკია ზნეობრივი აღზრდისთვის ისტორიულ-ჰუმანიტარული დისციპლინების განუზომელ მნიშვნელობაზე, მეორე მხრივ – გონების წვრთნისთვის საბუნებისმეტყველო-მათემატიკური დისციპლინების განსაკუთრებულ ღირებულებაზე და მესამეც, იმ ენერჯის განსაკუთრებულ ღირებულებაზე, რომელსაც საქმიანი ადამიანის ჩამოყალიბებისთვის სპორტი და სამხედრო მომზადება იძლევა.

– ალბათ, სწორია, – თქვა აგატამ, – მაგრამ თუ დაკვირვებიხარ, როგორ ახდენს ციტირებას?

– როგორ? მოიცა, ბუნდოვნად მახსენდება, რომ მაშინ რაღაც მომხვდა თვალში. ბევრი ციტატა მოჰყავს. ციტირებს კლასიკოსებს. ცხადია, თანამედროვეებსაც. გამახსენდა: მხოლოდ პედაგოგიკის ბურჟუებს კი არა, ავიაციის თანამედროვე ინჟინრებს, პოლიტიკოსებს და მხატვრებსაც ციტირებს – პედაგოგისთვის ეს მართლაც რომ რევოლუციურია. მაგრამ ეს ხომ უკვე ვთქვი, – დაასრულა ულრიხმა ისე დაბნეულმა, როცა გრძნობ, რომ რომელიღაც მოგონება სულ სხვა გეზს იღებს და ჩიხში ემწყვეტება.

– აი, ასე ციტირებს, – განმარტა აგატამ, – მაგალითად, მუსიკაში სრულიად დაუფიქრებლად შეუძლია დაასახელოს რიჰარდ შტრაუსი ან მხატვრობაში – პიკასო. არასდროს ახსენებს ისეთ ავტორს, ვისაც გაზეთებში არ მოიხსენიებენ, თუნდაც გამკიცხავად.

ულრიხი სწორედ ამის გახსენებას ცდილობდა. აგატას პასუხი მის გემოვნებასა და დამკვირვებელ ბუნებაზე მეტყველებდა და ამან ძლიერ გაახარა.

– ასე იქცა ის დროთა განმავლობაში წინამძღოლად, ერთ იმათგანად, ვინც დროს ფეხდაფეხ მისდევს, – დაამატა მან სიცილით. – დაგვიანებულები ხედავდნენ, რომ ის მათ უკვე წინ უსწრებდა. არ გიყვარს პირველადმომჩენები?

– არ ვიცი. ყოველ შემთხვევაში, მათ ციტირებას არ ვახდენ.

– რაც უნდა იყოს, თავმდაბლობას ნუ დავკარგავთ, – თქვა ულრიხმა. – შენი ქმრის სახელი გულისხმობს პროგრამას, რომელიც მრავალთათვის უზენაეს იდეალად იქცა. მისი მოღვაწეობა კეთილსინდისიერი, მცირე პროგრესია. კარიერის გზაზე მისი წინსვლის დიდი ლოდინი არ დაგვჭირდება. ადრე თუ გვიან მისგან, სულ მცირე, უნივერსიტეტის პროფესორი დადგება, თუმცა ლუკმაპურისთვის ბრძოლაში საშუალო სკოლის მასწავლებლობას ვერ გასცდა. ახლა მე შემომხედე! მხოლოდ სწორი გზით სიარული მევალებოდა და რას მივალნიე?! დოცენტადაც კი არ ამიყვანენ! ეს უკვე რაღაცას ნიშნავს!

აგატა იმედგაცრუებული ჩანდა. ალბათ, ფაიფურის ფიგურის არაფრისმთქმელი გამომეტყველებაც ამიტომ მიიღო და ულრიხს თავაზიანად უპასუხა:

– არ ვიცი, იქნებ მართლაც უნდა სცე ჰაგაუერს პატივი.

– როდის ჩამოვა? – ჰკითხა ულრიხმა.

– დაკრძალვისთვის! მეტ დროს ამას არ დაუთმობს. მაგრამ ჩვენთან არ იცხოვრებს. ამას არ დავუშვებ!

– როგორც გინდა! – გადაჭრით უპასუხა ულრიხმა. – სადგურში დავხვდები, სასტუმროში მივიყვან და ვეტყვი: „ოთახი აქ მოგიმზადეთ!“